Pastarųjų aptikta ir vyrų kapuose.

Rastos 24 žalvarinės apyrankės gana įvairios: įvijinės, užkeistais galais, juostinės ir storagalės. Pažymėtina, kad apyrankės labiau būdingos vaikų kapams, dažnai jos padarytos iš nulaužtos antkaklės ar suaugusio žmogaus apyrankės galo. Vyrų kapuose buvo rastos 2 storagalės apyrankės. Žiedai tik įvijiniai ir užkeistais galais.

Kapai Nr. 214, 260 ir 261 išsiskiria gausesnėmis ir puošnesnėmis įkapėmis.

Rastas pirmas šiame kapinyne sudeginto žmogaus kapas (Nr. 227). Sudeginto mirusiojo liekanos buvo supiltos į 58 x 73 cm dydžio, 23 cm gylio dubens formos duobę. Tarp liekanų rasti 3 geležinio dirbinio apdegę fragmentai. Pažymėtina, kad kaukolė išliko nedeginta, padėta ant sudegintų kaulų ir apdėta aplinkui 7 x 8 x 10 - 10 x 20 x 21 cm dydžio akmenimis.

Ištirtoji kapinyno dalis datuotina VIII-IX a., o atskiri dirbiniai priklauso ir VII a. Sprendžiant iš laidosenos ir radinių, kapinynas skirtinas žemaičiams. Bet yra radinių, būdingų ir žiemgaliams bei kuršiams.

Eugenija Butėnienė

KRETUONIŲ PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI

Kretuonių, Švenčionių raj., pilkapyno tyrinėjimus IEM pradėjo 1976 m., tęsė 1977-1980 m. ir įvairiose pilkapyno vietose ištyrė 54 pilkapius (žr. kn.: ATL 1978 ir 1979 metais. V., 1980, p. 56-59).

1980 m. pilkapyno centre ir Š pakraštyje ištirta 12 pilkapių. Pilkapiuose Nr. 43 ir 53 kapų nerasta, o pilkapiuose Nr. 49 ir 52 rasta tik sudegintų kauliukų be įkapių.

Pilkapiai suploto kūgio arba pusrutulio formos, 6-12 m

skersmens ir 0,5-1,5 m aukščio. Sampilai papėdėje apjuosti pailgomis duobėmis tarsi griovių dalimis, tik pilkapis Nr. 54 buvo apjuostas grioviu su 2 m tarpu. Grioviai arba duobės 1-2 m pločio ir 0,5-1 m gylio, pripildytos tamsios degėsingos žemės.

Beveik visų sampilai centre yra prakasti. Pilkapiai Nr. 44, 45 ir 46 apjuosti akmenų vainikais. Ypač gerai išlikęs pilkapio Nr. 44 akmenų vainikas. Vainikai apskritimo formos, viduje 5 m (Nr. 44 ir 46) ir 9 m (Nr. 45) skersmens, krauti iš vienos arba dviejų eilių vidutinio dydžio akmenų, tarpuose primetant mažesnių akmenų. Pilkapio Nr. 45 vainiko išorinėje pusėje rasta dar tarsi smulkių akmenų grindinių likučių. Visų trijų pilkapių akmenų vainikas yra šiek tiek aukščiau, o ne pačioje sampilo papėdės apačioje.

Pilkapių sampilai pilti iš šviesaus smėlio, aptinkami paskiri degėsiai, išskyrus pilkapį Nr. 54, kurio visas sampilas buvo permaišytas degėsingais sluoksneliais. Pilkapių pagrindas - buvęs žemės paviršius - padengtas 10-20 cm storio degėsių sluoksneliu.

Daugumoje pilkapių buvo palaidota po vieną sudegintą mirusįjį. Tik pilkapyje Nr. 45 buvo du kapai, pilkapyje Nr. 46 - vienas dvigubas kapas, o pilkapyje Nr. 47 net 4 kapai. Jeigu pilkapyje tėra vienas kapas, tai jis dažniausiai būna pilkapio centre, o jeigu pilkapyje yra keli kapai, tai vienas kapas būna centre ir pačiame pagrinde, o kiti - įvairiose sampilo vietose. Kapų duobės nedidelės, maždaug 30-40 cm dydžio (Nr. 44, 50, 51). Didesnė duobė buvo pilkapio Nr. 46 dvigubo kapo. Ji tarsi trikampė - 150 x 100 x 50 cm dydžio, pilkapio centre po sampilu įkasta 20 cm į nejudintą podirvį. Sudeginti kauliukai supilti 8-10 cm storio sluoksneliu, o įkapės sudėtos po sudegintais

kauliukais. Pilkapyje Nr. 54 įkapės sudėtos ne tarp degintinių kauliukų, kaip daugumoje pilkapių, o šalia jų. Įkapių dalis buvo daugiau ar mažiau apdegusi, o kita - visai ugnies nepaliesta. Žalvariniai papuošalai daugiausia sulaužyti.

Vyrų įkapes sudaro: siauraašmeniai pentiniai kirviai, įmoviniai ietigaliai profiliuota lauro arba karklo lapo formos plunksna, peiliai, diržų sagtys bei žalvariniai įvijiniai žiedai. Moterų kapuose: ylos, moliniai verpsteliai (cilindro arba statinaitės formos), žalvarinės antkaklės plokščiais užkeistais galais, juostinės platėjančiais galais apyrankės ir įvijiniai žiedai. Pilkapio Nr. 44 kape (greičiausiai vaiko, nes buvo įdėtas labai mažas įvijinis paplatinta viduriniąja apvija žiedelis) rasta ir retesnė įkapė - kaulinės šukos. Jos yra pusapvalės, su pailgintais galais. Paviršius puoštas akutėmis ir bangelių linijomis. Išsiskiria įkapėmis ir pilkapio 54 kapas. Čia rastas geležinis 21 cm ilgio pjautuvėlis, trinariai žąslai ir geležinė stačiakampė diržo sagtis.

Pilkapiuose Nr. 50 ir 51 rasta molinių puodų dalių. Pilkapyje Nr. 50 puodas priklauso moters kapui, o pilkapyje Nr. 51 buvo padėtas atskirai nuo kapo - centre, pagrinde.

Pagal laidoseną ir įkapes 1980 m. tyrinėtieji pilkapiai su akmenų vainikais papėdėje datuojami VI-VII a., o pilkapiai be akmenų vainikų - VIII-X a.

Eugenija Butėnienė

PALŪŠĖS PILKAPIAI

Prie Palūšės, Ignalinos raj., yra trys pilkapių grupės. Didžiausia, vadinama I grupe, yra apie 0,5 km į R nuo Palūšės miestelio, valstybinio miško kv. 48, Nacionalinio parko ribose. Pilkapynas yra kairėje keliuko iš Palūšės į Antagavę. Čia ant